

VERSLO PERLEIDIMAS AKCIJŲ AR ĮMONĖS PARDAVIMO BŪDU: TEISINIO REGLAMENTAVIMO IR PRAKTIKOS LYGINAMOJI ANALIZĖ

Dr. Julija Kiršienė

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedra

Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius

Telefonas 271 45 87

Elektroninis paštas Julija.Kirsiene@vdu.lt

Kristupas Kerutis

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

Gedimino pr. 36, LT-01104 Vilnius

Telefonas 8 676 43222

Elektroninis paštas kerutis@mail.tele2.lt

Pateikta 2006 m. vasario 13 d., parengta spausdinti 2006 m. vasario 27 d.

Santrauka. Straipsnyje lyginamuoju metodu aptariami iš esmės skirtingai reglamentuojami verslo perleidimo būdai: akcijų ir įmonės pardavimas. Pirmojoje dalyje nagrinėjamas verslo perleidimo, įmonės ir įmonininko sąvokos, nes jų vartojimas Lietuvos teisinėje literatūroje nevienareikšmis. Antrojoje dalyje atskleidžiama akcijų ir įmonės pardavimo samprata praktiniu aspektu. Pagrindžiama, kodėl ne kiekvienas akcijų perleidimas yra laikytinas verslo perdavimu. Trečiojoje dalyje atlikta lyginamoji minėtų verslo perleidimo formų analizė pagal šiuos kriterijus: sandorio formą, kreditorių teisių apsaugos mechanizmą, pardavėjo pareigas pirkėjui bei įmonės trūkumų problematiką.

Pagrindinės sąvokos: verslo perleidimas, įmonės pardavimas, akcijų pardavimas.

ĮVADAS

Nors 2001 m. įsigaliojusiam Civiliniame kodekse yra nemažai pažangių teisės institutų, iš jų reglamentuojama įmonė kaip objektas bei jos pardavimas (nuoma). Vis dėlto iki šiol ūkio subjektai šiuo pažangiu verslo perleidimo būdu nesinaudoja. Kita vertus, tai nereiškia, kad Lietuvoje nesudaromi verslo perleidimo sandoriai. Šio straipsnio tikslas – palyginti visiškai skirtingai reglamentuojamus verslo perleidimo būdus, t. y. akcijų pardavimą ir įmonės pardavimą bei remiantis lyginamąja analize atskleisti teisinio reglamentavimo spragas ir iš to kylančias praktines problemas. Pasiiekti straipsnio tikslą padės šie uždaviniai: 1. tokių verslo perleidimo formų kaip įmonės pardavimo ir akcijų pardavimo panašumų ir skirtumų analizė; 2. priežasčių, dėl kurių įmonių perleidimą reglamentuojančios teisės normos yra tik deklaratyvos, t. y. verslo subjektai jomis nesinaudoja, atsklei-

dimas; 3. galimų rizikų, kurios gresia ūkio subjektams, pasirinkusiems paprastesnę verslo perleidimo formą, t. y. akcijų pardavimą, nustatymas; 4. galimų teisinių ginčų bei jų sprendimų atsižvelgiant į kitų šalių patirtį prognozė.

Straipsnyje keliami hipotezė, kad pernelyg sudėtingas įmonės pardavimo teisinis reglamentavimas skatina ūkio subjektus rinktis paprastesnius verslo perleidimo būdus. Vis dėlto perleidžiant verslą akcijų pardavimo būdu neužtikrinamos pirkėjo ir kreditorių teisės.

Nors disponavimas akcijomis nėra nauja tema Lietuvos jurisprudencijoje¹, tačiau šiame tyrime atskleidžiama visai kitu aspektu, t. y. kaip verslo perleidimo būdas, be to, jis lyginamas su įmonės pardavimu. Įmonės pardavimas Lietuvos teisės moksle iki šiol iš esmės

¹ Ši tema jau buvo nagrinėta K. Laurinavičiaus, J. Kiršienės, T. Rymeikio straipsniuose.

nebuvo nagrinėtas. Straipsnio tikslą padėjo pasiekti sisteminiu ir lyginamuoju metodais atlikta Lietuvos Respublikos teisinės bazės ir lietuviškos bei užsienio šalių jurisprudencijos analizė.

1. TERMINOLOGIJA

Kadangi kai kurios straipsnyje vartojamos sąvokos aptariamuoju aspektu iki šiol Lietuvos teisinėje literatūroje beveik nebuvo vartotos², todėl siekdami, kad straipsnyje pateikti tyrimo rezultatai būtų suprasti teisingai, manome esant tikslinga iš pradžių atskleisti nagrinėjamų sąvokų turinį.

1.1. Verslo perleidimas

Verslo perdavimo sąvoka Lietuvos teisės aktais nėra apibrėžta. Kiekvienas teisininkas arba verslininkas, matyt, suteiktų šiai sąvokai vis kitokią reikšmę. Verslo perleidimo sąvoka yra minima Lietuvos darbo kodekse³[1], nors nei Civiliniame kodekse, nei kituose teisės aktuose ji nėra vartojama. Akivaizdu, kad verslo perleidimo sąvoka Darbo kodekse atsirado siekiant įgyvendinti Europos Sąjungos direktyvas [2]. Remiantis 2002 m. Europos Komisijos pranešimu dėl smulkių ir vidutinių įmonių perleidimo [3, p. 6] bei 1994 m. gruodžio 7 d. Komisijos rekomendacija 94/1069/EC dėl smulkių ir vidutinių įmonių perleidimo, *verslo perdavimas apibrėžtinai kaip įmonės nuosavybės perdavimas kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui, jeigu tai užtikrina tolesnę įmonės egzistavimą ir jos komercinę veiklą*. Tai gali būti kontrolinio akcijų paketo perleidimas, įmonės, kaip objekto, perleidimas kitiems asmenims ar įmonėms, įskaitant įmonių perėmimus (*take over*) ir susiliejimus (*merger*), įmonės teisinės formos pakeitimus ir kt. Kita vertus, gali kilti klausimas dėl sąvokų „perleidimas“ ir „perdavimas“ vartojimo. Byloje *UAB korporacija „Lietverslas“ v. Eimantas Grakauskas* Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, jog sąvoka „perleidimas“ yra apibendrinanti, civilinėje teisėje reiškia nuosavybės teisės perdavimą kitam asmeniui, taip pat yra vienas iš būdų įgyvendinti savininkui savo disponavimo teisę tiek už atlyginimą, tiek ir neatlygintinai. Perleidimo teisė gali būti įgyvendinta sudarant įvairių rūšių sandorio: pirkimo-pardavimo, dovanojimo, mainų ir kt. [4]. Taigi šios sąvokos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo aiškinamos viena per kitą, todėl nagrinėjamo klausimo kontekste laikytinos sinonimais.

Palyginti visų verslo perleidimo formų šiame straipsnyje dėl apimties nėra galimybės, todėl atliksime

² Verslo perleidimo sąvoka teisės aktais nėra apibrėžta, įmonės sąvoka dažniausiai vartojama teisės subjekto, juridinio asmens prasme. Įmonininko sąvokos, panaikinus įmonių įstatymą, buvo atsisakyta.

³ Darbo kodekso 138 straipsnis. Apribojimai nutraukti darbo sutartį reorganizuojant įmonę. Įmonės, įstaigos, organizacijos savininko, jų pavaldumo, steigėjo ar pavadinimo pasikeitimas, įmonės, įstaigos ar organizacijos sujungimas, padalijimas, išdalijimas arba prijungimas prie kitos įmonės, įstaigos ar organizacijos, verslo ar jo dalies perdavimas negali būti teisėta priežastis nutraukti darbo santykius.

tokių verslo perleidimo formų kaip akcijų pardavimas bei įmonės pardavimas teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamąją analizę.

1.2. Įmonė ir įmonininkas

Remiantis CK nuostatomis, *įmonė, kaip civilinių turtinių objektas, – tai nekilnojamasis daiktas, kuris susideda iš turtinių bei neturtinių turtinių, skolų ir kitų pareigų visumos*⁴. Įmonė yra valdoma jos turėtojo⁵, kuris šiame straipsnyje vadinamas *įmonininku* (vok. *Unter-*

⁴ Kadangi pagal įstatymą įmonė yra nekilnojamasis daiktas, jai taikomas nekilnojamojo daikto režimas ir daiktinės teisės normos. Daiktinėje teisėje įmonė yra vienetas, todėl visi su ja susiję daiktai yra įmonės (kaip pagrindinio daikto) antraeiliai daiktai (CK 4.13 str.), t. y. įmonės esminės dalys, jos vaisiai, produkcija, pajamos ar priklausiniai (CK 4.15–4.19 str.) ir atitinkamai taikomos antraeiliių daiktų likimo pasekmės (CK 4.14 str.) (t. y. kartu su perduota įmone, kaip pagrindiniu daiktu, pardavėjui pereina ir antraeiliai daiktai). Antraeiliai įmonės daiktai yra beveik visi daiktai, kurie skirti įmonei veikti ir sudaro jos dalį (-is). Antraeiliai daiktai, atsižvelgiant į konkrečią įmonę, galėtų būti: transporto, ryšių priemonės, baldai, prestižo įrankiai ir pan. Taigi įmonė yra turtinis kompleksas. Pagal CK 1.110, 6.402, 6.536 straipsnius įmonė yra nedalus daiktas, nebent sandorio šalys susitarę kitaip. Tačiau praktikoje šis principas susiduria su kliūtimis. Gali būti sunku tiksliai nustatyti: pirma, ar tam tikras turtas yra įmonės dalis, ar ne; antra, ar konkreti turtinė visuma sudaro įmonę kaip turtinį kompleksą. Pavyzdžiui, advokatų kontoroje kabo vertingas Rembrandto paveikslas. Viena vertus, jis, kaip prestižo įrankis, klientų akyse pabrangina teisinės paslaugas, kita vertus, teikia ekonominę naudą advokatų kontorai vien kabėdamas ant sienos kaip antikvarinė retenybė. Tačiau ar kilus ginčui jis laikytinas įmonės, kaip turtinio komplekso, dalimi?

Esminis įmonės nedalumą pagrindžiantis veiksnys yra tas, kad visas turtas, sudarantis įmonę, turi būti siejamas su įmonininko vykdoma ūkine veikla. Kiekvienoje įmonėje yra jungiamoji grandis, leidžianti įmonę suvokti kaip nedalomą visumą. Kiekvieni konkrečiu atveju ši grandis gali būti skirtinga. Pavyzdžiui, sandorio objektas yra kirpykla „Alternatyva“, kurioje dirba aukštos kvalifikacijos kirpėjai, turintys savo asmeninių klientų ratą. Vadinasi, jungiamoji įmonės grandis yra teikiamos specifinio kirpimo paslaugos, o svarbiausias tam reikalingas turtas yra tam tikros kvalifikacijos, gebėjimų ir savybių specialistai, kurie ir sudaro didžiausią įmonės vertę.

Iš principo pats įmonininkas ar sandorio šalys, sudarydamos sandorį dėl įmonės, gali laisvai nustatyti įmonės turinį. Išsamiausiai galima įmonės turinys apibrėžtas CK 6.536 straipsnyje, kuriame pateikiama įmonės nuomos samprata: „Kartu su įmone kaip turtiniu kompleksu nuomininkui perduodamas žemės sklypas, pastatai, statiniai, įrenginiai, mechanizmai bei kitos sutartyje numatytos gamybos priemonės, žaliavos, atsargos, apyvartinės lėšos, teisės naudotis žeme, vandeniu ir kitais gamtos ištekliais, pastatais, statiniais ar įrenginiais, kitos su įmone susijusios nuomotojo turtinės teisės, teisė į prekių ar paslaugų ženklą bei firmos vardą ir kitos išimtinės teisės, taip perleidžiamos reikalavimo teisės ir perkeliamos skolos, numatytos nuomos sutartyje“ (reikėtų pažymėti, kad įmonės pirkimo-pardavimo atveju pardavėjo teisės, kurias jis įgijo pagal leidimus (licencijas), perduodamos pirkėjui tik tuo atveju, jeigu tokio perdavimo galimybė numatyta įstatymuose ar leidime (licencijoje)). Tačiau tam tikrais atvejais įmonės turtinis turinys gali būti ginčytinas. Pavyzdžiui, valstybinio turto administratorius viešai paskelbė apie įmonės pardavimą. Konkursu sąlygose buvo nurodyta įmonės turto ir skolų sudėtis. Sudarius sutartį išaiškėjo, kad tikrosios įmonės skolos yra didesnės, nei buvo paskelbta. Naujasis savininkas pareiškė ieškinį, reikalaujamas iš įmonės sudėties pašalinti neatskleistas skolas ir atitinkamai sumažinti sutarties kainą. Rusijos Federacijos Aukščiausiasis Arbitražo Teismas ieškinį atmetė motyvuodamas tuo, kad pagal Rusijos Federacijos civilinio kodekso 132, 559 straipsnius nuosavybės teisė į įmonę pereina kaip į turtinį kompleksą [5].

⁵ Juo gali būti akcinė bendrovė, ūkinė bendrija ar kitas juridinis asmuo, taip pat fizinis asmuo (verslininkas), advokatas, auditorius ir pan.

nehmensträger; rus. *предприниматель*)⁶. Įmonę valdantys *įmonininkai* yra: uždaroji akcinė bendrovė, akcinė bendrovė, individuali įmonė, tikroji ir komandinė ūkinės bendrijos, taip pat ir fiziniai asmenys. Įmonininkai nėra akcininkai. Kiekviena įmonė priklauso įmonininkui, tačiau įmonininkas gali turėti kelias įmones.⁷

Ekonominiu požiūriu įmonė yra verslo vienetas (verslas), kuriam teisiškai suteikiamas nekilnojamojo daikto režimas. Kad įmonė būtų pripažįstama įmone, ji turi atitikti tam tikrus požymius: a) minimalus asmeninių ir daiktinių priemonių mastas (pvz., logistikos įmonėje: sandėliai, administracinės patalpos, transporto priemonės); b) minimalus organizacinio vieningumo mastas; c) šis verslo vienetas privalomai turi pasireikšti verslo santykių rinkoje, t. y. įmonės veikla turi būti nukreipta į išorę, o ne į asmeninių interesų tenkinimą; d) įmonė privalo būti savarankiška, o tai pasireiškia jos reliatyviu priklausomumu tik nuo įmonininko, o ne nuo trečiųjų asmenų; e) įmonė privalo vykdyti atlygintą veiklą rinkoje; f) įmonės veikla privalo būti planuojama ir nukreipiama į tęstinumą; tai reiškia, kad įmonė, kaip ekonominė teisinė vienovė, turėtų būti laikoma reliatyviai ilgalaikiu dariniu⁸.

Todėl kiekvienas ekonominis darinys, komuliatyviai atitinkantys šiuos kriterijus, laikytinas įmone, o su įmone, kaip objektu, galima atlikti visus nedraudžiamus sandorius.

Šio straipsnyje verslas yra ne kas kita kaip tik įmonės komercinis aspektas – verslas yra vienoje (verslininkams matomoje), o įmonė – kitoje (teisininkams matomoje) medalio pusėje. Vadinasi, įmonės (arba jos) dalies pardavimas visad reiškia verslo (arba jo dalies) pardavimą ir atvirkščiai.

Taigi norint išvengti painiavos šiame darbe *įmonė* bus suprantama tik kaip civilinių teisinių santykių objektas (daiktas, verslas). Ji nebus vartojama *juridinio asmens* prasme.

2. VERSLO PARDAVIMO BŪDAI

Verslą galima parduoti dviem būdais: parduoti įmonę kaip daiktą arba parduoti dalyvavimo juridiniame asmenyje teises (dažniausiai akcijas).

Jei parduosime įmonę, *sandorio objektas* bus įmonė kaip daiktas, jei parduosime bendrovę akcijas, sandorio objektas bus akcijos, tačiau abiem atvejais iš esmės ekonominis rezultatas bus tas pats.

Pavyzdžiui, jei A yra vienintelis UAB „DAAD“ akcininkas, o fizinis asmuo B nori įsigyti įmonę, tai gali būti įgyvendinta dviem būdais: 1) B gali įsigyti įmonę iš

UAB „DAAD“ kaip turtinį kompleksą su visais daiktais, teisėmis ir pareigomis, pasirašydamas vieną rašytinės formos notariškai patvirtintą dokumentą (pagal CK 6.402–6.410 str.). Šiuo atveju B **tampa individualus verslininkas (įmonininkas), bet ne akcininkas; akcijos neparduodamos.** Tai įmonės pirkimo sandoris⁹; 2) B gali pasirinkti daug paprastesnį būdą – įsigyti visas UAB „DAAD“ akcijas iš A (pagal Akcinių bendrovių įstatymo 47 str.). Tokiu atveju **įmonininku (įmonės turėtoju) liks pati UAB „DAAD“, o B bus šios bendrovės vienintelis akcininkas.** Toks sandoris vadinamas akcijų pirkimu¹⁰.

Kita vertus, vienas įmonininkas gali turėti kelias įmones, todėl gali parduoti vieną iš jų arba tam tikrą įmonės dalį. Tarkime, UAB „TIMI“ verčiasi mažmenine prekyba. Prekių logistiką vykdo UAB „TIMI“ padalinys. UAB „TIMI“ nusprendė sutelkti dėmesį vien tik į prekybą, todėl nutarė logistikos veiklą parduoti. Toks pardavimas yra įmanomas logistikos padalinį apibrėžiant kaip įmonę, nekilnojamąjį kompleksinį (transporto priemonės, sandėliai, darbuotojai, organizacinės žinios ir t. t.) daiktą. Paprastas akcijų pardavimas šiuo atveju nepagelbėtų.

Atsižvelgiant į tai, kad ekonominis rezultatas perleidus įmonę arba jos akcijas gali būti tas pats, verslo subjektai neabejotinai rinksis paprastesnį būdą, reikalaujantį mažiau laiko ir ekonominių sąnaudų. Akcijų pardavimas yra labiausiai paplitusi verslo perleidimo forma Lietuvoje. Akcijų pardavimas, palyginti su kitomis verslo perleidimo formomis, yra paprasčiausiai ir greičiausiai įgyvendinamas verslo perleidimo būdas, mažiausiai ribojamas teisės aktais. Praktikoje rastume nemažai pavyzdžių, kai individuali įmonė yra pertvarkoma į uždarają akcinę bendrovę siekiant perleisti verslą akcijų pardavimo būdu, o ne parduodant įmonę kaip objektą. Kita vertus, kaip matysime iš lyginamosios šių verslo perleidimo formų teisinio reglamentavimo analizės, perleidžiant verslą šia forma teisės aktai neužtikrina įmonės kreditorių ir pirkėjo teisių.

Beje, ne kiekvienas akcijų pardavimas yra laikytinas verslo pardavimu. Akivaizdu, kad kelių AB „Mažeikių nafta“ akcijų įsigijimas nėra įmonės įsigijimas. Vis dėlto tam tikrais atvejais visų bendrovės akcijų nupirkimas taip pat negalės reikšti įmonės (verslo) įsigijimo¹¹. Taigi kiek procentų kapitalo turi įsigyti asmuo, kad tokį sandorį būtų galima vertinti kaip verslo perleidimą, – 50, 60, 80, 90?

Tarkime, UAB „Žalioji laboratorija“ teikia foto-paslaugas. Įmonę valdo dvi – Adomaičių ir Butkų – šeimos. Jos turi po 50 proc. bendrovės akcijų. Adomaičiai visas savo akcijas pasiūlė UAB „Fuji centras“. Prieš

⁶ Atkreiptinas dėmesys, kad sąvoka „įmonininkas“ šiame straipsnyje vartojama visai kita prasme nei panaikintame įmonių įstatyme.

⁷ Individuali įmonė S turi suvenyrinių dirbinių gamyklą Naujojoje Vilnioje, taip pat riešutų ir džiovintų vaisių importo verslą Klaipėdoje. Kreditorius K, kuriam S nesumokėjo už importuotus riešutus, gali pareikšti ieškinį, o gavęs vykdomąjį dokumentą įgyvendinti savo reikalavimą iš viso K turto, net ir iš esančio Naujojoje Vilnioje, su kuriu K neturi nieko bendra. Šiuo atveju turime įmonių daugetą (kelis verslo vienetus), bet tik vieną įmonininką.

⁸ Šiuos įmonės požymius įvardija autoritetingas Vokietijos mokslininkas Schmidtas. Plačiau žr. [6].

⁹ Teisinėje vokiškoje literatūroje vartojama sąvoka „asset deal“. Apibendrinta *asset deal* samprata pateikta [7].

¹⁰ Teisinėje vokiškoje ir angliškoje literatūroje, taip pat tarptautinėje praktikoje vartojama sąvoka „share deal“.

¹¹ Pvz.: fizinis asmuo A, norėdamas nedelsiant pradėti verslą ir neužtrukti ties juridinio asmens steigimu, advokatų kontoroje nusipirko „laikytos pardavimui“ UAB „TNT“ 100 proc. akcijų. Akivaizdu, kad jis nusipirko ne įmonę (verslą), kurios būtini požymiai aprašyti straipsnio 1.2 dalyje, o akcijas, kurios A suteikia teisę tvarkyti bendrovėje ir pradėti kurti įmonę (verslą).

parduodami akcijas Adomaičiai pirkėjui atskleidė finansinę atskaitomybę, nurodė pagrindinį įmonės turtą. Galiausiai buvo suderėta kaina ir 50 proc. bendrovės akcijų perleista UAB „Fuji centras“. Po mėnesio paaiškėjo, kad fotopaslaugų įmonė turi trūkumų (nustatyti dviejų nuotraukų gamybos mašinų užslėpti brangiai pataisomi gedimai). Ar galėtų UAB „Fuji centras“ taikyti CK 6.408 straipsnio nuostatas ar bent bendrus CK 6.321–6.323, 6.330, 6.334, 6.341 straipsnius motyvuodamas, kad akcijų pirkimas lėmė įmonės, kaip turtinio komplekso, įsigijimą?

Akcijų pirkimas (*share deal*) vertinamas nevienareikšmiškai. Pavyzdžiui, BGH¹² paneigė pardavėjo atsakomybę už daiktą, turintį trūkumų, kai buvo parduota mažesnė nei 50 proc. dalis. Vokietijos Miuncheno žemės aukščiausiasis teismas [8, 522] (OLG) patvirtino atsakomybę už daiktą, turintį trūkumų, kai buvo įsigyta 80 proc. dalis. BGH nepripažino GmbH (UAB) 60 proc. dalies pirkimo kaip įmonės pirkimo [9, 2409]. Taigi kapitalą jungiančiose bendrovėse (GmbH – UAB, AG – AB) Vokietijoje teisės doktrina nustatė 75 proc. dalies įsigijimo ribą, lemiančią akcijų pirkimo (*share deal*) prilyginimą įmonės pirkimui.

Bet kuriuo atveju papildomas 50 proc. dalies pirkimas jau turint 50 proc. dalį laikytinas verslo perleidimu. Taigi grįžtant prie pateikto pavyzdžio sandoris, kai Adomaičiai savo 50 proc. akcijų perleido UAB „Fuji centras“, neturėtų būti pripažintas įmonės pirkimu, kitaip nei sandoris, jei 50 proc. akcijų įsigytų Butkai.

Galima akcijų pirkimo, kaip verslo perleidimo formos, problematiką geriausiai apibendrina BGH suformuluota taisyklė, pagal kurią *daiktų trūkumų normas galima taikyti tada, kai dalį įsigyjancio pirkėjo padėtis yra dominuojanti, o pardavėjui arba trečiajam asmeniui likusios dalys yra tokios menkos, kad pirkėjo teisė valdyti įmonę negali būti suvaržyta iš esmės.*

Taigi atsižvelgdami į tai, kad Vokietijos teismų praktikoje akcijų pardavimas tam tikrais atvejais buvo prilygintas įmonės pardavimui, galime spėti, jog Lietuvos teismų praktikoje ateityje gali susiformuoti praktika, kuria remiantis akcijų pardavimo sandoris, kai dėl sandorio yra parduodamas verslas, savo pasekmėmis būtų prilygintas įmonės pardavimui.

Manytume, kad akcijų pardavimo sandoris vertinamas kaip verslo perleidimas tuomet, kai dėl sandorio perduodamos verslo valdymo teisės (tai paprastai reiškia kontrolinio akcijų paketo įsigijimą), o kitų bendrovės dalininkų dalys yra tokios menkos, kad jie negali suvaržyti dominuojančio bendrovės akcininko teisės valdyti įmonę. Kadangi Lietuvos teisė nustato dviejų trečdalių (kvalifikuotą) balsų daugumą, kurią turint galima priimti visus svarbiausius su juridinio asmens valdymu susijusius sprendimus, o kiti smulkieji dalininkai neturi teisės tokių sprendimų priėmimo blokuoti, jei parduotų akcijų skaičius suteikia dviejų trečdalių ar didesnę balsavimo teisę, toks akcijų pardavimas atsižvelgiant į pasekmes turėtų būti traktuojamas kaip verslo perleidimas.

¹² Apibendrintą Vokietijos teismų praktiką akcijų pirkimo (*share deal*) klausimu ir teismų sprendimų išnašas žr. [6, p. 150–151].

3. ĮMONĖS IR (AR) AKCIJŲ PARDAVIMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO IR PRAKTIKOS LYGINAMOJI ANALIZĖ

3.1. Bendra charakteristika

Akivaizdu, kad teisinių procedūrų prasme akcijų pardavimas yra daug paprastesnis ir kartu pigesnis sandoris. Vis dėlto šiuo atveju teisės aktais pirkėjo bei kreditorių teisės yra beveik neapsaugotos, nes perkant akcijas, o ne įmonę daugeliu atvejų galima nusipirkti „katę maiše“, be to, kuo ekonomiškai didesnė įmonė, tuo didesnė gali būti jos tikrosios vertės nustatymo paklaida, todėl perkantis akcijas pirkėjas galiausiai gali nusivilti. Pirkėjui ir parduodamos įmonės kreditoriams paprastai teisiškai saugiau yra parduoti įmonę (ne akcijas), nes įmonės pardavimas turi būti atskleistas, kitaip jis negalės būti panaudotas prieš trečiuosius asmenis (žr. straipsnio III. 3. d.). Pirkėjui verčiau pirkti įmonę ir dėl to, kad vienareikšmiškai taikomos daiktinės teisės normos ir *įmonės trūkumų* institutas (žr. straipsnio III. 4. d.). Vis dėlto įmonių perleidimo teisiniame reglamentavime esantys šių subjektų apsaugos instrumentai, tokie kaip notarinė sutarties forma, informacijos apie įmonės (verslo) perleidimą atskleidimas kreditoriams, kreditorių reikalavimų užtikrinimas, pirkėjo įtraukimas į įmonės ūkinę veiklą, pardavėjo atsakomybė už esminius įmonės (verslo), kaip perleidimo objekto, trūkumus, faktiškai neveikia, nes tokie sandoriai nesudaromi.

3.2. Sandorio forma

Akcijų perleidimo sutarties forma – paprasta rašytinė, be to, akcininkas užregistruojamas akcininkų knygoje, kurios apskaitą tvarko pati bendrovė¹³. Kadangi nematerialių akcijų sąskaitų apskaitą vykdo pati uždaroji akcinė bendrovė (toliau – UAB), mechanizmo, galinčio užtikrinti patikimą informaciją apie UAB akcijų savininkus, nėra.¹⁴

Įmonės, kaip objekto, perleidimo sutarties forma – notarinė (CK 6. 403 str.), būtini sutarties priedai: 1) įmonės turto inventorizavimo aktas, 2) įmonės balansas, 3) auditoriaus išvada apie įmonės turto sudėtį ir jo kainą, 4) įmonės skolų sąrašas. Notariškai tvirtinama visa sutartis kartu su jos priedais. Sutarties formos reikalavimų nesilaikymas sutartį daro negaliojančią.

3.3. Kreditorių teisių apsauga

Akcijų pardavimo atveju teisės aktais kreditorių teisės niekaip nėra apsaugotos, kaip, beje, ir nėra parei-

¹³ Jeigu tai uždaroji akcinė bendrovė.

¹⁴ Sprendžiant šią problemą T. Rymeikis siūlo nustatyti, kad uždariosios akcinės bendrovės gali turėti tik materialias akcijas [10 p. 63–70]. Mes siūlytume šią problemą spręsti kitaip – įpareigoti uždariusias akcines bendroves apie akcijų savininkus ir akcijų perleidimą informuoti juridinių asmenų registrą. Kita vertus, siekiant apsaugoti akcijų savininkų asmens duomenis ši informacija turėtų būti prieinama tik įstatymų numatytam subjektų ratui, t. y. Valstybinei mokesčių inspekcijai, teismui, kitoms teisėsaugos institucijoms.

gos akcijų pirkėją informuoti apie bendrovės kreditorius.

Perleidžiant įmonę kaip objektą kreditorių teisių apsaugos (CK 6.405 str.) mechanizmas yra gana sudėtingas, bet būtinas norint apsaugoti sąžiningas trečiašias šalis. Pagrindinį *kreditorių teisių apsaugos principą* sudaro informacijos apie ketinimą pirkti ir parduoti įmonę išankstinis atskleidimas. Parduodant įmonę kaip daiktą būtina taikyti CK 6.405 straipsnį, kuris turėtų užkirsti kelią nesąžiningumui civilinėje apyvartoje¹⁵. Jame nustatyta pirkėjo pareiga ne mažiau kaip prieš 20 dienų iki sutarties sudarymo raštu pranešti visiems įmonės kreditoriams apie numatomą įmonės pardavimą (kad kreditoriai galėtų pranešti pirkėjui apie savo reikalavimo dalį ir pobūdį) ir sumokėti asmeniui, kuriam pavedama atsiskaityti su kreditoriais (juo gali būti kredito įstaiga, bankas arba draudimo bendrovė), sutartyje numatytos kainos dalį ir kt. Jei pirkėjas tinkamai įvykdo visas CK 6.405 straipsnyje nustatytas savo pareigas, įmonės kreditoriai netenka teisės reikšti jam ar parduotos įmonės turtui jokių reikalavimų, tačiau išsaugo teisę reikalauti iš pardavėjo¹⁶. Todėl toks verslo perleidimo būdas yra palankus pirkėjui, o pardavėjui palankesnis akcijų, kaip verslo perleidimo, pardavimas.

Įprastinėmis aplinkybėmis įmonės pirkimo-pardavimo procese dalyvauja ne tik pirkėjas ir pardavėjas, bet ir kreditoriai bei asmuo, kuriam bus sumokėta ir kuris atsiskaitys su įmonės kreditoriais (toliau – tarpininkas). Jį šalys gali laisvai pasirinkti tarpusavio susitarimu (CK 6.405 str. 3 d.). Pasirinkimą lemia tarpininkavimo paslaugų kaina, profesionalumas ir patikimumas, ypač dėl to, kad įmonės pirkėjas ir pardavėjas solidarčiai atsako už tarpininko veiksmus (CK 6.406 str. 3 d.).

¹⁵ Pavyzdžiui, UAB „Panacėja“ turi vaistinių tinklą su prekyvietės ženklų „Vilniaus vaistinė“ visoje Lietuvoje, ji taip pat yra vokiečių bendrovės, hemodializės preparatų gamybos lyderės pasaulyje, oficiali atstovė Lietuvoje. Dėl konkurencijos vaistinių sektoriuje UAB „Panacėja“ vaistinių verslo nutarė atsisakyti. Tuo tikslu ji JAV, Delavaro valstijoje, įkūrė fiktyvią neapmokestinamąją bendrovę ir jai perleido visą savo vaistinių verslą, susidedantį iš prekyvietės ženklo, patalpų nuomos teisių, darbo santykių ir kt. Didžiąją įmonės dalį sudarė skolos: Valstybinei mokesčių inspekcijai, „Sodrai“, už patalpų nuomą, už vaistus tiekėjams ir pan. Tai labai viršijo reikalavimo teises. Tuo tarpu pelningą hemodializės preparatų platinimo verslą UAB „Panacėja“ perleido konkuruojančiai bendrovei. „Panacėjos“ akcininkai gavo 10 proc. akcijų.

¹⁶ Be to, CK 6.405 straipsnyje kartu nustatytas įmonės pirkimo „scenarijus“, kurį pirkėjas, prieš įsigydamas įmonę, gali pats pasirinkti: a) pirkėjas gali visiems įmonės kreditoriams pateikti priimtina reikalavimų įvykdymo užtikrinimą (CK 6.405 str. 7 d.), pavyzdžiui, hipoteką, laidavimą arba garantiją. Tokiu atveju neprivalo būti taikomos sudėtingos CK 6.405 straipsnio procedūros; b) jei pirkėjas apskritai nepraneša įmonės kreditoriams, kad perka įmonę, neišvengiamos šios pasekmės: pirma, pirkėjas negali panaudoti įmonės pardavimo fakto prieš kreditorius, kurių reikalavimo teisės atsirado iki įmonės pardavimo, t. y. už visas skolas, kurias turėjo senasis įmonės savininkas (pardavėjas), privalės atsiskaityti naujasis įmonės savininkas (pirkėjas) (CK 6.406 str. 1 d.); antra, tokiu atveju kreditoriai turi teisę savo reikalavimus pareikšti tiesiogiai pirkėjui (CK 6.405 str. 1 d.); c) pirkėjas gali išvengti ką tik aptartų neigiamų pasekmių, jei įmonės pirkimo kainą jis sumoka pinigais, kurių visiškai užtenka atsiskaityti su visais įmonės kreditoriais (CK 6.405 str. 1 d.).

Pirkėjo galimybė pirkti įmonę pagal visus tris išvardytus „scenarijus“ yra *kreditorių teisių apsaugos principo* išimtis, nes kreditoriams pirkėjas nepraneša apie įmonės pirkimą.

Kreditorių apsaugos procedūra gana sudėtinga ir atsižvelgiant į šio straipsnio tikslus toliau nebus aptarta¹⁷. Reikia pažymėti, kad ji yra ir brangi, todėl taikytina perleidžiant vidutinį ir stambų verslą. Ši procedūra gali sąlyginai ilgai užtrukti (tai priklauso nuo to, ar kreditoriai sutinka su skolų perkėlimu, atsiskaitymo tvarka ir skolų dydžiu). Kreditorių apsaugos procedūros yra būtinos, nes tik taip pirkėjas galės nustatyti tikrąją įmonės vertę, sužinoti jos turto sudėtį ir skolų dydį, tik taip jis gali užsitikrinti, kad nepirks „katės maišę“.

Kita vertus, Civiliniame kodekse nustatytas kreditorių apsaugos mechanizmas, manytume, yra pernelyg sudėtingas, kreditorių teisių užtikrinimą (įrodymą, kad pirkėjas yra pajėgus apmokėti skolas) paverčiantis įmonės skolų apmokėjimu. Mūsų nuomone, pirkėjo ir kreditorių teisėms užtikrinti užtektų juridinio asmens reorganizavimo atveju numatyto kreditorių apsaugos mechanizmo (CK 2.101 str.), numatančio informacijos atskleidimą kreditoriams. Tik tada, jei kreditorius turi pagrindo manyti, jog dėl pasikeitusių sąlygų prievolę įvykdyti gali būti sunkiau, jis gali reikalauti prievolę įvykdyti prieš terminą arba suteikti papildomą prievolės užtikrinimą.

3.4. Pardavėjo pareigos

Parduodamas akcijas pardavėjas neturi pareigos perduoti pirkėjui įmonę arba įvesti pirkėją į ūkinę įmonės veiklą. Parduodamas įmonę pardavėjas turi dvi pirmines pareigas: 1) perduoti pirkėjui įmonę; 2) įtraukti pirkėją į ūkinę veiklą.

Įmonės perdavimas (CK 6.407 str.). Pardavėjas perduoda įmonę pirkėjui pagal perdavimo-priėmimo aktą, kuriame turi būti nurodyti duomenys apie įmonę ir jos turą, turto būklę, šalių įsipareigojimai įmonės kreditoriams ir jų įvykdymas. Įmonė pripažįstama perduota pirkėjui (nuosavybės teisės perėjimas) nuo to momento, kai jos perdavimo-priėmimo aktą pasirašo abi šalys. Nuo pasirašymo kartu pirkėjui pereina įmonės turto žuvimo arba sugedimo rizika. Jeigu sutartis numato, kad nuosavybės teisė į įmonę išlieka pardavėjui tol, kol pirkėjas sumoka visą kainą, arba iki kitokių aplinkybių įvykdymo, pirkėjas, kol jam pereis nuosavybės teisė į įmonę, turi teisę naudotis įmonės turtu ir jį sudarančiomis teisėmis tiek ir tokiu būdu, kiek tai reikia tam, kam įmonė įsigyta (CK 6.407 str. 5 d.).

Įtraukimas į ūkinę veiklą, kaip būtina pardavėjo pareiga, tiesiogiai CK nėra nustatyta, tačiau kyla iš sutarties esmės. Ši pardavėjo pareiga reiškia, kad jam neužtenka vien tik „sausai“ perduoti pirkėjui įmonę sudarančių daiktų ir teisių visumą, bet kartu privalo sukonkretinti sutarties tikslą tam, kad sutarties objektas būtų nustatytas kaip „gyvoji įmonė“. Jei kyla abejonių, reikėtų vadovautis tokia taisykle: pirkėjui turi būti perduotos tokios įmonės valdymo sąlygos, kurios buvo valdant pardavėjui. Tai reiškia, kad kartu su daiktais ir teisėmis reikia atskleisti komercines paslaptis, žaliavų įsigijimo šaltinius ir pardavimo rinkas, komercinius papročius,

¹⁷ Santykius su kreditoriais reglamentuoja CK 6.405 straipsnis; šis procesas yra trumpai paaiškintas K. Bartusevičienės straipsnyje [11].

komercinius ryšius su klientais ir t. t. [12, p. 25]. Iš to gali kilti šalutinės pareigos, pavyzdžiui, draudimas pardavėjui konkuruoti.

3.5. Įmonės trūkumų problematika

Pagal savo kilmę daikto trūkumų institutas buvo skirtas tik „klasikiniam“ daiktams ir tik vėliau jo taikymas išplito. Tradiciškai daikto trūkumas pripažįstamas, jei dėl daikto savybių yra įsivėlusį klaida (subjektyvus trūkumas) arba jei daiktas neatitinka aptartų savybių (objektyvus trūkumas).

Teisės aktai nenumato, jog pirkėjas, pirkdamas akcijas, galėtų reikšti pretenzijas dėl įmonės trūkumų, vis dėlto manytume, kad daikto trūkumų institutas *šiuo atveju* turėtų būti taikomas tada, kai akcijų pardavimas savo pasekmėmis yra prilygintinas įmonės pardavimui (žr. straipsnio II. 2 d.).

Nuo įmonės trūkumų sampratos priklauso, kokios normos bus taikomos pirkėjo teisių apsaugai ir ar jos apskritai bus taikomos. Įmonės *esminis trūkumas* gali reikšti, kad įmonės pirkimo-pardavimo sutarties objektas apskritai nėra įmonė arba kad įmonės negalima panaudoti sutartyje nurodytam ar numanomam tikslui. Tai dažniausiai reiškia akivaizdų įmonės ekonominės vertės sumenkėjimą¹⁸.

Įmonei turint *esminį trūkumą* reikėtų taikyti CK 6.408 straipsnio 5 dalies nuostatas, pagal kurias, jei pardavėjas negali pašalinti ar nepašalina per nustatytą terminą esminio trūkumo, pirkėjas turi teisę teismo tvarka reikalauti nutraukti arba pakeisti sutartį ir atlyginti nuostolius. Keičiant sutartį pirkėjas turi teisę reikalauti sumažinti įmonės kainą.

Kainą sumažinti galima ir kitais atvejais. To gali reikalauti pirkėjas, jei įmonė perduota ir priimta pagal perdavimo-priėmimo aktą, kuriame nurodyti įmonės arba jos turto trūkumai (CK 6.408 str. 2 d.). Be to, pardavėjas gali reikalauti sumažinti kainą, jeigu jam buvo perduotos sutartyje ar jos perdavimo-priėmimo akte nenurodytos pardavėjo prievolės (CK 6.408 str. 3 d.).

Visais kitais atvejais, jei sutartyje nenumatyta kitaip ir neatsižvelgiama į CK 6.408 straipsnio 4 dalį, įmonės trūkumų klausimas sprendžiamas *mutatis mutandis* pagal bendras CK 6.321–6.323, 6.330, 6.334, 6.341 straipsnio normas. Konkrečių pavienių daiktų, sudarančių įmonės turta, trūkumai gali lemti visiškai skirtingas pasekmes.

Klaida dėl įmonės reiškia, kad įmonės pardavimo metu pirkėjas ir pardavėjas manė ją esant tam tikrų savybių ir tam tikros vertės, o vėliau paaiškėjo, kad ji tokių savybių neturi. Nuviliantis įmonės nuostolis ar pel-

¹⁸ Pavyzdžiui, komerciškai slapto nepatentuotos žolelių trauktinės „Miško paslaptis“ recepto, apimančio jo sudėtį, gamybos technologiją ir t. t., savininkas A nusprendė parduoti pirkėjui P savo trauktinės gamybos įmonę kartu su receptu, gėrimo pilstymo linija ir kitu turto. Kadangi trauktinė dėl ypatingo skonio buvo paklausī, P tikėjosi išplėsti jos gamybą, pradėti gėrimą eksportuoti. Įsigijus įmonę netrukus konkuruojantis gamintojas į apyvartą išleido naujo prekės ženklo gėrimą, savo skoniu identišką trauktinei „Miško paslaptis“. Atsirado svarus pagrindas manyti, kad buvo atskleista slapta komercinė informacija. Kokios tokiu atveju yra P teisės?

nas savaime negali reikšti įmonės klaidos, nes prasti rezultatai dar nėra požymis, kad įmonės įprastinė ar sutartyje nustatyta paskirtis tampa sumenkusi ar nebeįmanoma [13, p. 654]. Vokietijos Aukščiausiojo Teismo (BGH) teigimu, net neteisingas balansas nepagrindžia įmonės pardavimo klaidos¹⁹.

Daikto trūkumas gali būti tiek *kiekybinis* (CK 6.329–6.330 str.), tiek *kokybinis* (CK 6.333–6.337 str.). Tačiau kiekybiniai trūkumai gali lemti įmonės kokybę. Jei trūksta tik kelių įmonės priklausinių, tai, be kita ko, negali būti laikoma teisiniu įmonės trūkumu.

Ieškinio senatis. CK 6.408 straipsnio 1 dalis tiesiogiai nenurodo CK 6.338 straipsnio taikymo galimybės. Todėl formaliai ieškininui dėl įmonės trūkumų pareikšti turėtų būti taikomas 6 mėnesių terminas (CK 1.125 str. 5 d. 2 p.), o jo eiga prasidėtų nuo įmonės perdavimo dienos [15, p. 252]. Tačiau kartu reikėtų taikyti CK 6.338 straipsnio 2 dalį, pagal kurią pirkėjas galėtų pareikšti reikalavimus per protingą terminą, bet ne vėliau kaip per dvejus metus nuo daikto perdavimo dienos, jei įstatymai arba sutartis nenumato ilgesnio termino. Tokiu atveju 6 mėnesių terminas būtų pradėtas skaičiuoti praėjus CK 6.338 straipsnio 2 dalyje numatytam terminui [15, p. 252].

IŠVADOS

1. Verslo perdavimas apibrėžtinai kaip įmonės nuosavybės perdavimas kitam fiziniam arba juridiniam asmeniui, jeigu tai užtikrina tolesnį įmonės egzistavimą ir jos komercinę veiklą. Tai gali būti kontrolinio akcijų paketo perleidimas, įmonės, kaip objekto, perleidimas kitiems asmenims ar įmonėms, įskaitant įmonių perėmimus (*take over*) ir susiliejimus (*merger*), įmonės teisinės formos pakeitimus ir kt.

2. Atsižvelgiant į tai, kad ekonominis rezultatas perleidus įmonę ar jos akcijas gali būti tas pats, verslo subjektai neabejotinai rinksis paprastesnį būdą, reikalaujantį mažiau laiko ir ekonominių sąnaudų, t. y. akcijų pardavimą. Vis dėlto lyginamoji šių verslo perleidimo formų teisinio reglamentavimo analizė parodė, kad perleidžiant verslą šia forma teisės aktai neužtikrina įmonės kreditorių ir pirkėjo teisių.

3. Akcijų pardavimo sandoris galėtų būti vertinamas kaip verslo perleidimas tik tuomet, kai dėl sandorio perduodamos verslo valdymo teisės, o tai paprastai reiškia kontrolinio akcijų paketo įsigijimą. Kitų bendrovės dalininkų dalys yra tokios menkos, kad jie negali suvaržyti dominuojančio bendrovės akcininko teisės valdyti įmonę, t. y. parduotų akcijų skaičius turėtų suteikti dviejų trečdalių visų akcijų ar didesnę balsavimo teisę.

4. Atsižvelgdami į tai, kad kitų šalių teismų praktikoje akcijų pardavimas tam tikrais atvejais buvo prilygintas įmonės pardavimui, galime prognozuoti, kad Lietuvos teismų praktikoje ateityje gali susiformuoti praktika, kuria remiantis akcijų pardavimo sandoris, kai dėl sandorio yra parduodamas verslas, savo pasekmėmis būtų prilygintas įmonės pardavimui.

¹⁹ Sprendimo (BGH, BB 1974, 152) kritiką žr. [14, p. 1609].

5. Teisinio saugumo prasme pirkėjui ir parduodamos įmonės kreditoriams paprastai yra palankesnis įmonės (ne akcijų) pardavimas, nes įmonės pardavimas turi būti atskleistas, kitaip jis negalės būti panaudotas prieš trečiuosius asmenis. Pirkėjui labiau verta pirkti įmonę ir dėl to, kad vienareikšmiškai taikomos daiktinės teisės normos ir *įmonės trūkumų* institutas. Vis dėlto įmonių perleidimo teisiniame reglamentavime esantys šių subjektų apsaugos instrumentai, tokie kaip notarinė sutarties forma, informacijos apie įmonės (verslo) perleidimą atskleidimas kreditoriams, kreditorinių reikalavimų užtikrinimas, pirkėjo įtraukimas į įmonės ūkinę veiklą, pardavėjo atsakomybė už esminius įmonės (verslo), kaip perleidimo objekto, trūkumus, faktiškai neveikia, nes tokie sandoriai nesudaromi.

6. Parduodant įmonę kaip objektą kreditorių apsaugos procedūra yra gana sudėtinga ir brangi, gali sąlyginai ilgai užtrukti, todėl taikytina perleidžiant vidutinį ir stambų verslą. Kita vertus, ji yra būtina, nes tik taip pirkėjas gali nustatyti tikrąją įmonės vertę, sužinoti jos turto sudėtį ir skolų dydį, tik taip jis gali užsitikrinti, kad nepirks „katės maiše“. Vis dėlto Civiliniame kodekse nustatytas kreditorių apsaugos mechanizmas, manytume, yra pernelyg sudėtingas, kreditorių teisių užtikrinimą (įrodymą, kad pirkėjas yra pajėgus apmokėti skolas) paverčiantis įmonės skolų apmokėjimu. Mūsų nuomone, pirkėjo ir kreditorių teisėms užtikrinti užtektų juridinio asmens reorganizavimo atveju numatyto kreditorių apsaugos mechanizmo (CK 2.101 str.), numatančio informacijos atskleidimą kreditoriams. Tik jei kreditorius turi pagrindo manyti, jog įvykdyti prievolę dėl pasikeitusių sąlygų gali būti sunkiau, jis gali reikalauti prievolę įvykdyti prieš terminą arba suteikti papildomą prievolės užtikrinimą.

LITERATŪRA

1. **Darbo kodeksas**, patvirtintas 2002 birželio 4 d. įstatymu Nr. IX–926.
2. **Tarybos direktyva** dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimu atveju, suderinimo 2001/23/EB 2001 m. kovo 12 d. // [interaktyvus] [žiūrėta 2005 m. lapkričio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/c-bin/eu/preps2?Condition1=27445&Condition2=darbuotoju%20teisiu%20apsauga>
3. **Final Report** of the Expert Group on the Transfer of Small and Medium – Sized Enterprises. May 2002.
4. **Lietuvos Aukščiausiojo** Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB korporacija „Lietverslas“ v. Eimantas Grauskas Nr. 3K–3–113/2003, kat. 15.2.1.1;15.2.2.8; 21.2.2.1; 21.6; 22.1; 41; 94.1; 103.
5. **Приложения** к информационному письму Президиума Высшего Арбитражного Суда РФ от 13 ноября 1997 г. No. 21 „Обзор практики разрешения споров, возникающих по договорам купли–продажи недвижимости“.
6. **Scmidt K.** Handelsrecht. Fünfte Auflage. – Köln, 1999.
7. **WIKIPEDIA** enciklopedija, žr. prieigą internete: http://de.wikipedia.org/wiki/Asset_Deal.
8. **Zeitschrift** für Studium und Referendariat. 1967.
9. **Neue Juristische Wochenschrift**. – Beck, 1980.
10. **Rymeikis T.** Nuosavybės teisė į akcijas ir jos perleidimas: Lietuvos įstatymų leidybos vystymasis ir tendencijos // Jurisprudencija. 2004. T. 57 (49).
11. **Bartusevičienė K.** Įmonės pardavimas: nauja verslo perleidimo galimybė // Vadovo pasaulis. 2002. Nr. 3 (65).
12. **Münchener Kommentar** zum HGB. – München, 2000.
13. **Putzo A. M.** NJW. – Bonn, 1970.
14. **Goltz A.** DB, 1974.
15. **Civilinio kodekso** komentaras. Pirmoji knyga. – Vilnius, 2001.

GESCHÄFTSÜBERNAHME DURCH DEN AKTIEN– BZW. UNTERNEHMENSKAUF: EINE KOMPARATIVE ANALYSE DER PRAXIS UND DER GESETZLICHEN REGULIERUNG

Dr. Julija Kiršienė
Kristupas Kerutis
Rechtsuniversität Litauen

Z u s a m m e n f a s s u n g

Da der Unternehmenskauf in Litauen nur seit dem 1. Juli 2001 mit dem In–Kraft–Treten des neuen Zivilgesetzbuches eine klare gesetzliche Grundlage bekommen hat, werden im vorliegenden Beitrag die handelsrechtlichen Unterschiede zwischen dem *asset deal* und dem *shere deal* grundsätzlich behandelt. Die Hauptfragen der Analyse beziehen sich auf den Schutz der gutgläubigen Dritten, die Haftung des Verkäufers für Sachmangel im Unternehmen– bzw. Aktienverkauf sowie die sachenrechtliche Aspekte des Aktienkaufs. Die in diesem Aufsatz behandelte Problematik ist mit zahlreichen Beispielen von praktischer Bedeutung illustriert.

Die Autoren der Analyse beginnen mit einem wichtigen Ansatzpunkt, dass die kommerziellen Interessen der Kontrahenten bei der Geschäftsübernahme durch den Unternehmen– bzw. Aktienkauf im Grunde genommen gleichstehen, demgemäß werden die handelsrechtlichen Subjekte eher einen einfacheren Weg – mit wenigerem Zeit– und wirtschaftlichem Aufwand, wählen; d. h. sie werden den *shere deal* abschließen, obwohl im Sinne der Rechtssicherheit ist in der Regel dem Käufer und dem gutgläubigen Dritten des zu verkaufenden Unternehmens der Unternehmenskauf (nicht der Aktienkauf) günstiger, weil der Verkauf des Unternehmens veröffentlicht werden soll, sonst könnte man ihn gegen die Drittpersonen nicht anwenden.

Dem Käufer ist es günstiger den Unternehmen zu kaufen auch weil dabei die Normen des Sachenrechts und unter anderem Institut der Unternehmensmangel eindeutig angewendet werden. Es wird aber angemerkt, dass der Kreditorenschutzmechanismus im litauischen Zivilgesetzbuch über das Erforderliche hinausgeht: die Sicherung der Kreditorenrechten (der Beweis, dass der Käufer fähig ist, die Schulden abzutragen) wird in das Schuldenabtragen, mit dem Vorschlag es zu vereinfachen, umgesetzt. Im Artikel wird behauptet, dass Rechtsgeschäft über den Aktienverkauf nur in dem Fall als eine Geschäftsübernahme anerkannt werden könnte, wenn in der Folge des Rechtsgeschäfts die Geschäftsführung der Gesellschaft auf dem Käufer übergehen würde, und das bedeutet in der Regel, dass das Kontrollaktienpaket erworben wird, und der Anteil der übrigen Gesellschafter so gering ist, dass sie nicht imstande sind, das Recht des vorherrschenden Aktieninhabers in

der Geschäftsführung zu beschränken, d. h. die Zahl der verkauften Aktien sollte 2/3 der Aktien ausmachen oder ein größeres Abstimmungsrecht verleihen. Außerdem, im Bezug darauf, dass in der Gerichtspraxis der anderen Länder der Aktienverkauf in bestimmten Fällen dem Unternehmensverkauf gleichgesetzt wurde, vermuten die Autoren, dass in der Zukunft in den litauischen Gerichten so eine Praxis sich entwickeln kann, wobei die Abmachung über den Aktienverkauf,

wenn in der Folge der Abmachung das Geschäft verkauft wird, dem Unternehmensverkauf gleichgesetzt sein könnte.

Grundbegriffe: Unternehmenskauf (asset deal), Aktienverkauf (shere deal), Geschäftsübernahme, Schutz der gutgläubigen Dritten, Haftung des Verkäufers für Sachmangel, sachenrechtliche Aspekte des Aktienkaufs, Aktienverkauf als Geschäftsübernahme.